

خودکشی

مؤلفان

دکتر ماهیار آذر

روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

دکتر سیما نوحی

روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی بقیة الله

(مرکز تحقیقات علوم رفتاری)

دکتر علیرضا شفیعی کندجانی

دستیار روان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

انتشارات ارجمند

۱۳۸۵

آذر، ماهیار. ۱۳۳۴ -

خودکشی / مؤلفان ماهیار آذر، سیما نوحی، علیرضا شفیعی کندجانی. -- تهران:
ارجمند، ۱۳۸۵.
۲۱۶ ص.

ISBN 964-496-034-3 ۲۷۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

۱. خودکشی. الف. نوحی، سیما: ۱۳۴۷ - ب. شفیعی کندجانی، علیرضا. ج. عنوان.

۳۶۴/۱۵۲۲

۱۷۶۵۴۵/۴۶۰۹

کتابخانه ملی ایران

۸۴-۳۵۴۲۹

انتشارات ارجمند

خودکشی

ترجمه: دکتر ماهیار آذر، دکتر سیما نوحی

ویراستار: دکتر علیرضا شفیعی

چاپ اول، ۱۰۵۰ نسخه، ۱۳۸۵

ناشر: انتشارات ارجمند

مدیر تولید: دکتر مهرداد مظفر

صفحه‌آرایی: فاطمه نویدی

چاپ: زیبا

بها: ۲۷۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۴۹۶-۰۳۴-۳

پست الکترونیک: ARJMANDBOOK@YAHOO.COM

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است. این کتاب مشمول قانون حمایت از
مؤلفان و مصنفان می‌باشد. هیچ بخشی از کتاب به هیچ شکلی اعم از فتوکپی،
بازنویسی مطالب در هرگونه رسانه‌ای من جمله کتاب، لوح فشرده، مجلات،
بدون اجازه کتبی ناشر قابل استفاده نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

مرکز پخش: انتشارات ارجمند

- دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خ. کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۳۲۰ تلفن ۸۸۹۷۷۰۰۲
- شعبه اصفهان: دروازه شیراز، خیابان چهارباغ بالا، پاساژ هزارجریب تلفن ۶۲۸۱۵۷۴
- شعبه آباد: خیابان امام خمینی، روبروی اورژانس، تلفن ۷۵۱-۳۳۳۱۱۱۵
- شعبه بابل: خیابان گنج‌افروز، پاساژ گنج‌افروز تلفن ۲۲۲۷۷۶۴
- شعبه رشت: خیابان نامجو، روبروی ورزشگاه عضدی تلفن ۳۲۳۲۸۷۶

دیباچه

«بودن یا نبودن، مسأله این است»

ویلیام شکسپیر

مرگ پدیده مهمی است که همواره فکر بشر به‌ویژه انسان مدرن را به خود مشغول کرده است. در واقع، هیچ انسانی نیست که حداقل برای یک لحظه به مرگ فکر نکرده باشد. او اساساً به لحاظ دارا بودن غریزه حیات میل به تداوم زندگی دارد و همواره می‌کوشد به نوعی بر خشونت طبیعت و تاریک‌اندیشی غریزه مرگ فایق آید. اینکه معتقدیم انسان مدرن علیرغم اینکه گاهی مرگ را انکار می‌کند، اما دلمشغولی عجیبی به آن پیدا کرده است سخن بیراهه‌ای نگفته‌ایم. از خودبیگانگی، سرگستگی و تنهایی دامگیر انسان مدرن بوده و او را معمولاً از اندیشیدن درباره مرگ غافل کرده است. اما انسان نخستین نه تنها مرگ را منکر نبود که از آن هراسی نداشت چون همواره می‌پنداشت که مرگ آغاز زندگی دیگری است که در پرتو الطاف خدایان و قهرمان‌های اسطوره‌ای به وقوع می‌پیوندد. اینچنین بود که پیشینیان در مراسم گوناگون مذهبی و سنتی‌شان گاهی با رویی گشاده به استقبال مرگ می‌شتافتند. انسان مدرن خسته از ویرانگری مدرنیته‌ای که شعار «هرآنچه سخت و استوار است دود می‌شود و به هوا می‌رود» را سرلوحه خود قرار می‌دهد کم‌کم مرگ را پدیده‌ای لاینفک از حیات بشری تلقی می‌کند، به گونه‌ای که در هر جا و هر زمانی حتی از انگاره آن نیز می‌هراسد. پدیده مرگ آنقدر مورد توجه بوده که شاخه‌ای با عنوان «مرگ‌شناسی» پدید آمده و به علل و عوامل تسهیل‌کننده یا بازدارنده مرگ و هراس‌ها، نگرانی‌ها، امیدها و یأس‌های انسان پرداخته است. وقوع حوادث و بلایای طبیعی همه ساله انسان‌های بی‌شماری را به کام مرگ فرو می‌کشد. اعدام محکومین یا اسرای جنگی نیز مرگ‌های ناخواسته تلقی می‌شود اما قتل نفس عامدانه در اثر اختلالات روان‌پزشکی به‌ویژه اختلالات خلقی و شخصیتی یا به واسطه پیروی از نحله‌های فکری نیست‌باور یا اقدامات تروریستی خودخواهانه در تقسیم‌بندی خودکشی می‌گنجد. بی‌شک مرگ سالیانه هزاران

نفر به دست خویش در عین برخورداری از سلامت کامل جسمانی فاجعه بشری است. در میان اینان به هنرمندان، دانشمندان، محققان و سیاستمداران زیادی برمی خوریم که زمانی خود منبع الهام دیگران در تطویل عمر بشر و بهبود کیفیت زندگی او داشته اند. حال این چه نیرویی است که بشر توانمند را این چنین به سهولت به وادی خاموشان هدایت می کند؟!

خودکشی مقوله ای است که در اعصار و زمانهای مختلف و از دیدگاههای گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است. ارتباط خودکشی با نظام اجتماعی، همبستگی، آسیب های اجتماعی، نابسامانی های اقتصادی، بحران های سیاسی و ایدئولوژیک، حاشیه نشینی، مدرنیته شدن عالم، وقوع جنگ ها و انقلابات و شورش های خیابانی، از دیدگاه جامعه شناسی مسجل شده است. امیل دورکیم، جامعه شناس مشهور، نظریات مهمی به دست داده است که در این اثر سعی می شود به اجمال به آنها پرداخته شود. از سوی دیگر، روان شناسان و روان پزشکان نیز نگرش عمیق و جالب توجهی به این پدیده داشته اند. اینان بر پایه تجارب علمی و بالینی، گاهی در آزمایشگاه ها و گاه در حوزه اجتماعی، به تأمل در باب خودکشی پرداخته و به نتایج شگرفی دست یافته اند.

در این اثر کوشیده ایم که ضمن بررسی تاریخ خودکشی در طول اعصار مختلف تعریف جامعی از آن به دست دهیم و آخرین آمار و ارقام موجود در این رابطه را ارایه کنیم. نگرش ما به این پدیده نگرش کلیت گرا با در نظر داشتن ویژگی های اقلیمی، اجتماعی، سیاسی، مذهبی در کنار یافته های آکادمیک بوده است. در فصلی از کتاب به مقوله خودکشی در انسان های به ظاهر سالم، بیماران جسمی و بیماران روان پزشکی پرداخته ایم. فصل جداگانه ای را به خودکشی مشاهیر اختصاص داده ایم. ژنتیک، وراثت، بیولوژی و همه گیرشناسی خودکشی را هم بحث کرده ایم. به خودکشی در مقاطع مختلف زندگی یعنی کودکی و نوجوانی، میانسالی و کهنسالی نیز به تفصیل پرداخته ایم. خودکشی در دو دهه اخیر در ایران از موضوعات مهمی است که در فصل جداگانه ای تشریح کرده ایم هر چند می دانیم که آمار ارایه شده کامل و دقیق نیستند. سرانجام عوامل پیش بینی کننده و روش های پیشگیری از خودکشی را مطرح کرده ایم. به نظر می رسد که پرداختن به مسأله خودکشی در وضعیت کنونی ایران پس از جنگ از اولویت های مهم بهداشت روان کشورمان باشد. به هر تقدیر اگرچه انسان به مرگ می اندیشد یا از آن هراسان است اما زندگی همچنان ادامه دارد! در پایان از سرکار خانم لیلا شیرزاد کارشناس کاردرمانی جهت کمک های بی دریغ ایشان تشکر و قدردانی می شود.

مؤلفان

زمستان ۸۴ تهران

فهرست مطالب

فصل ۱. تعریف	۱۱
فصل ۲. تاریخچه خودکشی در جهان	۱۵
فصل ۳. همه گیرشناسی خودکشی	۳۲
فصل ۴. عوامل خطر ساز در خودکشی	۳۹
جنس	۳۹
سن	۴۱
خودکشی در کودکان، نوجوانان و جوانان	۴۲
همه گیرشناسی خودکشی کودکان و نوجوانان	۴۵
سبب شناسی خودکشی کودکان و نوجوانان	۴۸
خصوصیات بالینی خودکشی کودکان و نوجوانان	۴۹
عوامل خطر ساز خودکشی کودکان و نوجوانان	۴۹
ارزیابی کودکان و نوجوانان دارای فکر خودکشی	۵۴
خودکشی دانشجویان	۵۶
خودکشی سالمندان	۵۹
تأهل و خودکشی	۶۱
مشاغل و خودکشی	۶۴
خودکشی و نژاد	۶۶
خودکشی و مذهب	۶۷
شرایط اقلیمی در خودکشی	۷۳

۷۴	فصل ۵. علل خودکشی
۷۴	علل جسمی خودکشی
۷۵	ایدز
۷۵	صرع
۷۶	ضربه‌های مغزی
۷۶	اسکاروز متعدد
۷۶	پاراپلژی
۷۷	هیپاتیت
۷۸	لوپوس اریتماتوز سیستمیک
۷۸	هیپوکلسترولمی
۷۹	خودکشی در بیماران روبه مرگ
۸۲	خودکشی در بیماران روان‌پزشکی
۸۳	اختلال افسردگی اساسی و خودکشی
۸۶	اسکیزوفرنی و خودکشی
۸۸	وابستگی به الکل و خودکشی
۹۰	وابستگی به مواد افیونی و خودکشی
۹۱	اختلال شخصیت و خودکشی
۹۳	اختلال اضطرابی و خودکشی
۹۴	همجنس‌گرایی و خودکشی
۹۵	فصل ۶. روشهای خودکشی
۹۵	انواع روشها
۹۸	خودزنی
۱۰۱	خودآزاری اساسی
۱۰۱	خودزنی کلیشه‌ای
۱۰۱	خودزنی سطحی و متوسط
۱۰۴	فصل ۷. سبب‌شناسی خودکشی
۱۰۴	بیولوژی خودکشی
۱۰۸	ژنتیک خودکشی
۱۱۰	فصل ۸. روان‌شناسی خودکشی

فصل ۹. انواع خودکشی	۱۲۰
خودکشی از دینگاه امیل دورکهایم	۱۲۱
خودکشی خودخواهانه	۱۲۲
خودکشی دگرخواهانه	۱۲۲
شهادت	۱۲۸
خودکشی ناشی از بی‌هنجاری	۱۲۹
خودکشی تقدیرگرایانه	۱۲۹
خودکشی‌های تقلید	۱۳۰
خودکشی‌های دسته‌جمعی	۱۳۳
خودکشی‌های دسته‌جمعی معروف جهان	۱۳۴
خصوصیات مشترک خودکشی‌ها	۱۳۸
وسوسه خودکشی	۱۴۰
خودکشی به دلیل ترس	۱۴۰
خودکشی عصبی	۱۴۰
تهدید به خودکشی به قصد گروکشی	۱۴۰
خودکشی رمانتیک	۱۴۱
خودکشی‌های آرمانی و عقیدتی	۱۴۱
فصل ۱۰. خودکشی در ایران	۱۴۲
مروری بر پدیده خودکشی در ایران	۱۴۵
خلاصه پژوهش‌های موضوعی خودکشی در ایران	۱۵۰
فصل ۱۱. خودکشی مشاهیر	۱۵۴
آدولف هیتلر و آوا براون	۱۵۴
ناپلئون بناپارت	۱۵۵
ارنست همینگوی (۱۸۹۹-۱۹۶۱)	۱۵۶
کلارنس ادموند همینگوی	۱۵۸
رومن گاری	۱۵۸
سیلویا پلات	۱۵۹
کلنویاترا	۱۵۹
ویرجینیا وولف	۱۶۰
برونو بتلهایم (۱۹۰۳-۱۹۹۰)	۱۶۱

۱۶۱	کورت کوباین (۱۹۶۷-۱۹۹۴)
۱۶۱	داگلاس هاپکینز (۱۹۶۱-۱۹۹۳)
۱۶۲	فلورانس لارنس (۱۸۸۶-۱۹۳۸)
۱۶۲	مازکوس آنتونیو (۳۰-۸۳ ق.م)
۱۶۲	فردی پرینز (۱۹۵۴-۱۹۷۷)
۱۶۳	سارا تسدال (۱۹۳۳-۱۹۸۴)
۱۶۳	اریک هکسوم (۱۸۹۴-۱۹۹۷)
۱۶۳	سرگی اسنین (۱۸۹۵-۱۹۲۵)
۱۶۳	جورج ایستمن (۱۸۵۴-۱۹۳۲)
۱۶۴	هارت کرین (۱۸۹۹-۱۹۳۲)
۱۶۴	صادق هدایت (۱۲۸۱-۱۳۳۰)
۱۶۴	ونسان ونگوگ

فصل ۱۲. روشهای پیشگیری از خودکشی

۱۹۲	پیشگیری اولیه
۱۹۴	پیشگیری ثانویه
۱۹۵	مراکز پیشگیری از خودکشی و مداخله در بحران
۱۹۷	پیشگیری ثالثیه

فصل ۱۳. عوامل پیش‌بینی‌کننده و درمان خودکشی

۲۰۱	علایم هشداردهنده خودکشی
۲۰۳	عوامل پیش‌بینی‌کننده خودکشی در کودکان و نوجوانان
۲۰۵	درمان خودکشی
۲۰۶	معالجه سرپایی و بستری کردن

منابع